

Klimatanpassning i kommunerna

Dagvattnet, klimatet och juridiken

Stockholm den 12 juni 2017

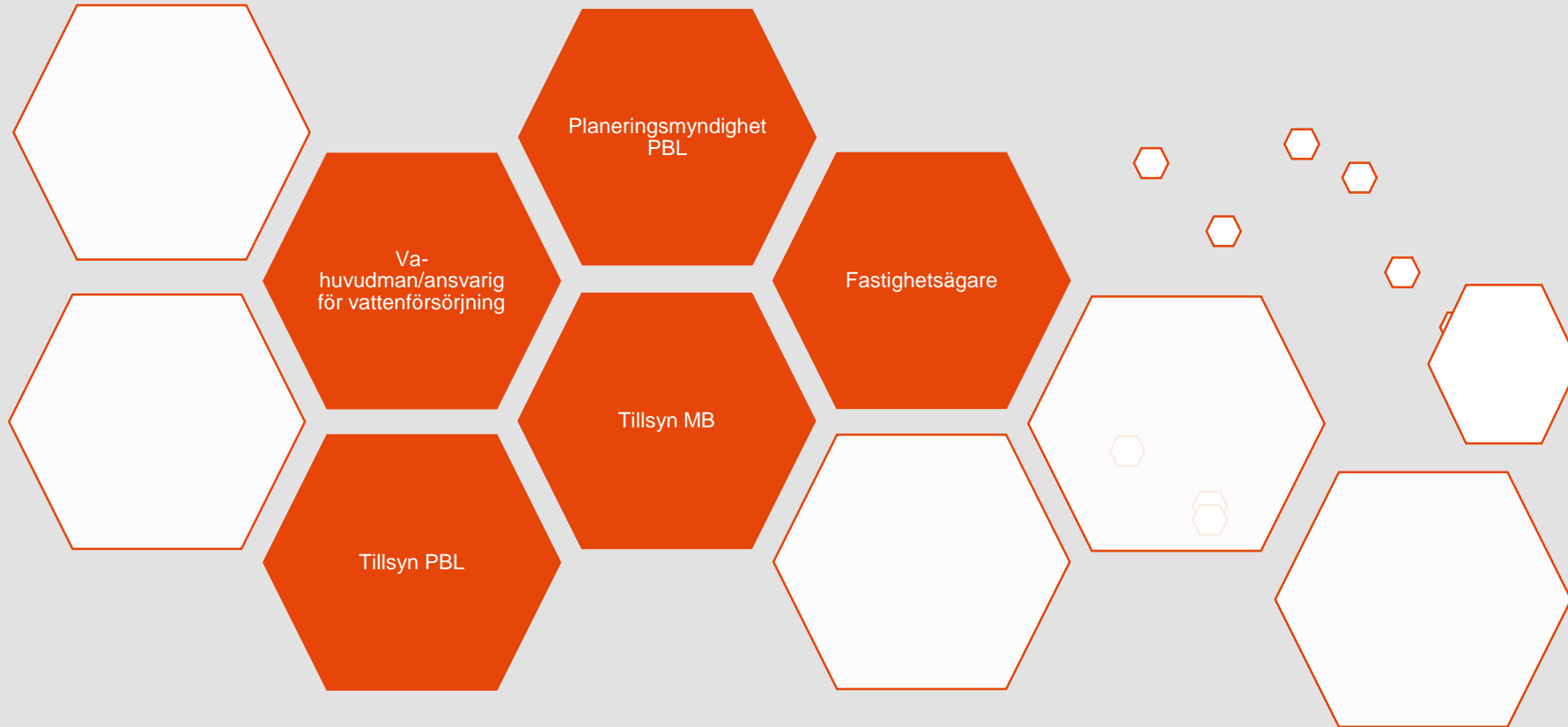
Olof Moberg
08 452 79 88
olof.moberg@skl.se

Kommunens olika roller

- Kommunen i sig - den kommunala kompetensen
- Ansvarig för planläggning
- Gatuhållare
- Va-huvudman
- Ansvarig för vattenanläggning
- Fastighetsägare
- Ansvarig för tillsyn enligt miljöbalken
- Ansvarig för tillsyn enligt plan- och bygglagen

Fokus på vissa av kommunens roller

Vissa lagliga utgångspunkter

- **Bestämmelserna i PBL om**
 - Plangenomförande
 - Planbestämmelser i 4 kap.
 - Inlösen av mark
 - PBL 6:40 samt gatukostnadsreglerna (exploatörsparagraferna)
- **Lagen om allmänna vattentjänster**
- **Viss annan lagstiftning, t.ex. MB**
- **Civilrättsliga aspekter**, bl.a. för markanvisningsavtal tillkommer fastighetsrättsliga aspekter – reglerna om fastighetsköp m.m.

Vatten i planeringen

- Hänsyn till vattenförhållandena vid planläggning/lokalisering av bebyggelse
 - Viktigt att va-tekniska aspekter beaktas vid planläggningen
- Hur ska dagvattenfrågorna lösas?
 - Allmän va-anläggning
 - Andra gemensamma anordningar
 - På annat sätt, t.ex. genom krav på åtgärder inom fastigheterna, LOD
- Tänkbara planbestämmelser
 - Se bl.a. Boverkets allmänna råd, BFS 2014:5 - DPB 1
- Har kommunen en dagvattenpolicy som tillämpas?
- Är plangenomförandet säkerställt?
 - Organisatoriskt
 - Vem betalar?

Planeringsunderlag

- Lagstiftningen genom PBL tillhandahåller bra planeringsverktyg
- För en bra planering mot naturolyckor krävs också bra underlag i form av bl.a. markundersökningar och statistik i fråga om vattenflöden och regnintensiteter över tiden
- Underlaget måste sedan läggas till grund för ändamålsenliga riskbedömningar
- Genomförda riskbedömningar skall därefter användas i planeringen för att ge beslutsunderlag i fråga om acceptabla risker och åtgärder för att klara de risker som bedöms föreligga

Regleringar i exploateringsavtal för att säkerställa planbestämmelser

- Säkerställa att planbestämmelser avseende dagvatten blir genomförda, t.ex. avseende:
 - Utformning av allmän platsmark, anläggande av våtmark/utjämningsmagasin
 - Kvartersmark, ytor som inte får bebyggas, utan användas för fördröjningsmagasin
 - Markytans utformning och höjdläge för att underlätta LOD

Krav på civilrättslig grund som kan säkerställas genom marköverlåtelseavtal

- Exploatören förbinder sig att vid projektering och bebyggande i enlighet med kommunens dagvattenstrategi välja byggnadsmaterial som inte förorenar dagvattnet på fastigheten med tungmetaller eller andra miljögifter
- Byggnadstekniska material som fördröjer vattenavrinning ska användas, t.ex. ”gröna tak”
- Reningsverk, oljeavskiljare, filter etc. - obs driftfrågor som ej kan hanteras i exploateringsavtal

Vem är ansvarig?

Är någon överhuvudtaget ansvarig för (konsekvenserna av) nederbörd och naturolyckor?

- Ansvaret för att vidta skadeförebyggande åtgärder?
- Ansvaret för att (slutligen) åtgärda uppkomna skador eller att ersätta uppkomna skador (skadeståndsansvar)?
- Eventuella möjligheter att på annat sätt hållas skadeslös eller få ersättning (helt eller delvis) för uppkomna skador

Förutsättning för skadestånd

- Det ska föreligga en ansvarsgrundande handling/underlåtenhet (enligt lag eller rättspraxis)
- Det ska ha inträffat en (ersättningsgill) skada
- Det ska föreligga adekvat orsakssamband mellan den ansvarsgrundande handlingen/ underlåtenheten och den inträffade skadan

Ersättnings- och ansvarsregler

- Skadeståndslagen
 - Eget vållande
 - Principalansvar (arbetsgivarens ansvar för sina anställda)
 - Arbetstagares ansvar
 - Felaktig myndighetsutövning
 - Felaktig myndighetsinformation
- Grannelagsrättsligt ansvar (3 kap. JB)
- Miljöskaderättsligt ansvar (32 kap. MB)
- Allmänna rättsgrundsatser – rättspraxis
- Lagen om allmänna vattentjänster (LAV)
- Vattenrättsliga bestämmelser (11 och 31 kap. MB och lagen med särskilda best. om vattenverksamhet)

Den skadelidande kan fritt välja vilken eller vilka grunder/skadeståndsbestämmelser han/hon vill åberopa

Kommunens ansvar som planmyndighet?

- Enligt plan- och bygglagen är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten
- Vid planläggning skall bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn bl.a. till
 - de boendes och övrigas hälsa samt jord-, berg- och vattenförhållandena
 - de boendes och övrigas hälsa och säkerhet samt risken för olyckor, översvämningar och erosion

Kommunens ansvar som gatuhållare m.m.

- Naturligt ytvattenflöde får tålas (NJA 1971 s. 468)
- Åtgärder som påverkar vattenflödena - risken för skada bör beaktas
 - De skyddsåtgärder som skäligen kunnat fordras (parkmark - NJA 1949:49)
 - Ytledes rinnande vatten från gator och gång/cykelväg (Hovrätten övre Norrland, 1997-03-17, T 123/96): Ansvar om
 1. vårdslöshet (ej vårdslöst ej anbringa hög kantsten, då ej tidigare problem); och
 2. direkt samband mellan åtgärd/ underlåtenhet och skadorna (ej så då varken dagvattenbrunnarnas placering eller asfalteringen haft betydelse m.h.t. det kraftiga regnet)
- Höga aktsamhetskrav på arbeten i eller intill rinnande vatten (NJA 1967 s. 164)

Brister i planläggningen

- Beaktas inte risken för naturolyckor vid planläggning eller bygglovgivning kan kommunen ha ett skadeståndsrättsligt ansvar om en olycka sker
- I rättspraxis har kommunens ansvar för bebyggelsens lokalisering - vid planläggning eller bygglovgivning prövats (3 kap. 2 § skadeståndslagen, NJA 1984 s. 340 I-III)
- Markförhållanden, grundläggning och översvämningsrisk

Vad krävs av den kommunala planeringen?

- För att undgå ansvar för skador i fråga om ras, skred och översvämningar måste dessa risker analyseras och bedömas i planeringsstadiet, vilket kan ske genom:
 - Geotekniska undersökningar och undersökningar av mark- och grundläggningsförhållandena
 - Analyser av olika flöden och översvämningrisker vid byggande nära vatten
- Om risk för naturolyckor bedöms föreligga måste planeringen utgå från att hantera riskerna på något sätt, t.ex. genom:
 - Förbud att bygga, eller endast tillåta enklare byggnader
 - Föreskriva olika tekniska lösningar för att bemästra riskerna, t.ex. pålning, skyddsvallar eller andra tekniska krav på byggnationen

Motstående intressen

- Många vill bo nära vatten och flera nya områden planeras och byggs vattennära
- Kommunerna måste hantera dessa frågor på ett genomtänkt sätt i sin planering och bygglovgivning, t.ex. genom att aktivt kräva tekniska lösningar när bebyggelse tillåts inom riskområden

Inte bara skadeståndsrisker!

- Skadestånd endast 10 år från den skadegörande handlingen, dvs. tidpunkten för plan- eller bygglovbeslut
- Många andra problem och kostnader i samband med naturolyckor, såsom:
 - räddningstjänstkostnader
 - andra kommunala kostnader för direkta insatser vid naturolyckor
 - skador på kommunal egendom, vägar, v-a etc.
 - kostnader för lednings och krisgrupper, evakueringar och socialtjänst
 - återställandekostnader m.m.